

VRIENDEN

OOSTENDE

MU.ZEE

Nr. 86

CO
L
O
B
B

↳ Raampartij Anglicaanse kerk, © Natalie Luys

jaargang 22 | Driemaandelijks tijdschrift | april - mei - juni 2021

Identificatienummer: P006345

Afgiftekantoor Oostende 1

Verantw. uitgever: Jacques Mertens, voorzitter | Léon Spilliaertstraat 83 | 8400 Oostende

CULTUURPRIJS 2020: WILLY BOSSCHEM

Derde keer, goede keer. Zo verging het wijlen onze erevoorzitter Roland Laridon, toen hem de Cultuurprijs 2014 werd toegekend, nadat hij al tweemaal eerder door de Vrienden van Mu.ZEE was voorgedragen. Zo ook voor Willy Bosschem, ons redactielid en ontwerper van het logo van de Vrienden van Mu.ZEE.

Willy Bosschem

Op 10 januari 2021 is Willy 91 jaar geworden, maar op weg naar zijn 90ste verjaardag was hij ook al door de Vrienden voorgedragen voor de Cultuurprijs 2019, die toen naar Doris Klausing ging, terecht overigens voor haar essentiële bijdragen aan het Oostends historisch-maritiem erfgoed. Maar nu toch: derde keer, goede keer, na een eerste poging van de Vrienden in 2016.

Met zijn 91 jaar is Willy Bosschem nog altijd indrukwekkend dynamisch en actief, onder meer met een wekelijks cartoon in De Zeewacht, waaraan hij zijn eerste bijdrage leverde in 1952. Bij zijn 90ste verjaardag, op 10 januari 2020, werd in de Nieuwe Gaanderijen een expo gewijd aan zijn cartoons op basis van Oostendse zegswijzen, verzameld door Roland Desnerck.

Maar Willy Bosschem is veel meer dan een cartoonist. Als aangespoelde Gentenaar is hij in Oostende op veel fronten actief geweest in zijn lange carrière. In Pro Luce nr. 81 (p. 4) besprak ik zijn veelzijdige Oostendse parcours naar aanleiding van zijn 90ste verjaardag. Toch nog maar even samenvatten, om zijn verdiensten voor de Cultuurprijs 2020 in de kijker te zetten.

Willy was maar liefst 55 jaar verbonden aan het Casino-Kursaal, waar hij directeur pers en public relations werd. Hij ontwierp er honderden affiches voor diverse evenementen en organiseerde er een hele reeks tentoonstellingen met internationaal bekende kunstenaars.

In 1978 werd hij benoemd tot directeur van de Stedelijke Kunst-academie van Oostende, nu KAZ (Kunstacademie aan Zee).

Willy Bosschem, Dansende vrouw (1985), Acryl op doek, 130 x 180 cm

Tot aan zijn pensioen in 1995 heeft hij het aantal leerlingen daar gebracht van 139 naar 970 en er veel ateliers opgericht. Door zijn directeursfunctie te combineren met die aan het Casino-Kursaal draaide hij soms 15 à 16 uur per dag.

Als beeldend kunstenaar ontpopte hij zich als kunstschilder, etser, tekenaar, graficus, ontwerper van affiches, postzegels, logo's, theater- en televisiedecors, zelfs wandtapijten en monumentale muurdecoraties.

Willy Bosschem, muurschildering, Torhoutsesteenweg 11, 2011

Aan de Torhoutsesteenweg 11 heeft hij in 2011 in de inkomhal van residentie Willy Bosschem een muurschildering aangebracht met levendige strand- en zeetaferelen, in overwegend azuurblauw en wit, met opvliegende meeuwen. Het is uniek dat een residentie naar een nog levende kunstenaar is vernoemd.

Willy Bosschem is in Oostende ook de initiatiefnemer van 'Met kunst aan Tafel', een project uit 2004 waarbij restaurantbezoekers het kunstzinnig bewerkte (onder)bord waarvan ze gegeten hadden, mee naar huis mochten nemen. Bekende Oostendse kunstenaars werkten eraan mee, ook Willy Bosschem zelf, evenals Roger Raveel. Jaren later, in 2017, werd 'Met kunst aan Tafel' als gastronomisch-cultureel topevenement nog eens herhaald met borden van Jan Fabre tijdens de grote tentoonstelling 'Het Vlot: Kunst is (niet) eenzaam'.

Willy Bosschem is ook de uitvinder van de 'smoke art', een techniek met roet als schildersmateriaal waarmee hij naar hartenlust experimenteerde. Hij is ermee gestopt omdat het te ongezond was zonder een bijzonder duur afzuigstelsel dat hij in zijn atelier zou moeten installeren. Bovendien was 'smoke art' een te beperkte zwart-wit techniek.

Wat een dynamisme, gedrevenheid en creatieve veelzijdigheid, nu eindelijk bekroond met een welverdiende Cultuurprijs 2020. Proficiat, Willy!

Femke Simonis

EXPORUIMTE IN DE ANGLICAANSE KERK

De Anglicaanse kerk in de Langestraat 101 verkeerde bouwkundig in slechte staat, waardoor een renovatie noodzakelijk was. Dit jaar heeft de kerk ook een nieuwe invulling gekregen. De kerk zal zowel voor erediensten als voor cultureel gebruik, meer bepaald als exporuimte, kunnen dienen. Het is een mooi statement van gedeeld gebruik van een kerk en is toonaangevend voor Oostende, want er is een grote nood aan exporuimte voor Oostendse, individuele kunstenaars.

Geïnteresseerden kunnen een aanvraag indienen via het digitale formulier op oostende.be/zaalverhuur en vinden er ook de voorwaarden voor het gebruik van de ruimte.

De kerk heeft haar bestaan te danken aan de Engelse, protestantse zeelui en handelaars die in de 16de eeuw Oostende aandeden. Later groeide de gemeenschap door Engelse toeristen. In 1836 deelde de Anglicaanse chaplain (kapelaan) een kapel in de Wittenonnenstraat met de Nederlandse protestanten. Toen de kapel in 1863 moest wijken voor een nieuw postgebouw, besliste het stadsbestuur in de Langestraat een nieuwe kerk voor de Engelse gemeenschap te bouwen, onder druk van koning Leopold I, zelf een Lutheraans protestant. In 1865 werd de kerk ingewijd. In Oostende woonden toen 2000 Britten op een totale bevolking van 16.000 inwoners. Nu is het aantal gelovigen sterk teruggelopen.

'The English Church' is een gebedshuis ontworpen door architect Felix Laureys (Oostende) op de plaats van het oude slachthuis en gelegen aan het toenmalige oostelijke uiteinde van de Langestraat. Het is een neogotische zaalkerk van zes traveeën. Als bouw materiaal werd voornamelijk rode baksteen gebruikt.

Het interieur is sober, gecementeerd en wit beschilderd, met spitsbogen en een aangepaste zoldering. Het Hooghuysorgel is een van de oudste van Oostende en werd nog door James Ensor bespeeld. Het orgel is inmiddels overgedragen aan de Sint-Therisiakerk in Bredene. In de kerk valt het ontbreken van heiligenbeelden op: dit is typisch voor alle protestantse kerken. Een reeks vlaggen, gedenkplaten en *poppies* of papavers brengen de Eerste Wereldoorlog in herinnering.

👉 [Poppies in de Engelse kerk](#)

In december 2020 zijn twee leden van de Vrienden van Mu.ZEE ons ontvallen: **Claude Waterlot** (03/12/2020), jarenlang een trouw lid van onze vereniging; **Frances Mary Rocca** (23/12/2020), de vrouw van ons lid Herman Soetaert. Op 6 februari 2021 is ons Vriendenlid **Hugo Schramme** overleden.

👉 [Frances Mary Rocca](#)

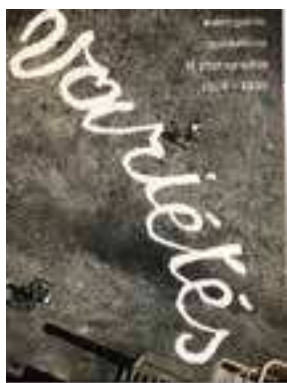
ACTIVITEITEN

Met oprechte bezorgdheid voor de gezondheid en het welzijn van onze leden omwille van de verdere verspreiding van de pandemie waren wij verplicht om alle activiteiten in het najaar 2020 te schrappen. Maar niet getreurd, we plannen deze activiteiten opnieuw in 2021 in de hoop dat het ergste leed dan geleden is en de pandemie is neergeslagen. Achter de schermen werken de bestuursleden ondertussen verder aan nieuwe ideeën om het werkjaar 2021 van de Vrienden vorm te geven en opnieuw gezond en veilig geraakt te worden door kunst.

HET TIJDSCHRIFT VARIÉTÉS EN PAUL-GUSTAVE VAN HECKE

Na het verschijnen van de tekst over Paul-Gustave Van Hecke, de 'kunstpaus' die samen met zijn vrouw Norine Deschrijver door Léon Spilliaert werd geportretteerd, deelden een aantal leden en lezers van *Pro Luce* ons mee dat zij graag nog iets meer over Van Hecke hadden vernomen. Dat wil ik graag doen door te verwijzen naar een aantal belangrijke publicaties over Paul-Gustave Van Hecke. Omdat sedert het verschijnen ervan enkele tentoonstellingen plaats hadden over *Variétés*, een van de zeer vele tijdschriften opgericht door Van Hecke, wil ik deze gegevens aanvullen door iets meer te vertellen over dit tijdschrift.

» Het tijdschrift Variétés

Uiteraard vinden wij veel onder het lemma Paul-Gustave Van Hecke op Wikipedia. Verder kan men over Paul-Gustave Van Hecke de onvolprezen website www.dbnl.org raadplegen. Naast tal van andere gegevens is daar de volledige tekst te lezen van een interview door Paul Kenis in *Den Gulden Winckel*, jg..27 (1928) en de tekst in *Ons Erfdeel*, jg..57 (2013) door Manu Van der Aa, een literatuurhistoricus verbonden aan het Instituut voor de Studie van de Letterkunde in de Nederlanden. Hij schreef in 2017 de meest complete biografie over Van Hecke (Manu Van der Aa, *Tatave! Paul-Gustave Van Hecke. Kunstpaus, modekoning en salonsocialist*. Tielt, Lannoo, 2017).

De jonge Van Hecke

Van Hecke werd in 1887 geboren in Gent, in een arbeidersgezin. Na de vroegtijdige dood van zijn vader bleef 'Vader Anseele' de jonge Van Hecke steunen en bood hem in 1904 een plaats aan als bediende bij de Samenwerkende Weverij van Vooruit. Van Hecke werd lid van de socialistische Jonge Wacht en schreef in het blad *De Waarheid* over de behoefte aan culturele en intellectuele emancipatie van de arbeidersklasse. Op dat ogenblik behoorde die ambitie niet tot de eerste zorgen van de Belgische Werklieden Partij (BWP). In 1906 keerde Van Hecke enigszins ontgoocheld de politiek de rug toe. Hij bleef nochtans verder schrijven (journalistiek en poëzie) en werkte verder in Gent, Antwerpen en Brussel aan kranten, bladen en tijdschriften. Tijdens de Eerste Wereldoorlog was België afgesneden van de Franse modehuizen. Van Hecke richtte, samen met zijn vrouw Norine Deschrijver, het eerste grote Belgische modehuis Couture Norine op aan de Louizalaan in Brussel. Hij verdiende fortuinen die hij voor een zeer groot deel investeerde in avant-gardekunst (Dufy, Ernst, Man Ray, Fritz Van den Berghe, René Magritte,

Modigliani, Foujita, Spilliaert, Charley Toorop, Jozef Cantré, Oscar en Floris Jespers, Permeke, de broeders De Smet en anderen).

Tegelijkertijd bleef Van Hecke de literatuur trouw. Hij deed dit vooral door het oprichten van en schrijven in talrijke tijdschriften die hij vaak samen met zijn boezemvriend André De Ridder oprichtte (*Het Rode Zeil*, *de Boomgaard*, *Signaux de France et de Belgique*). Onder het pseudoniem Johan Meylander publiceerde hij het essay *Fashion* en ook *Mouisc* en *Poèmes*.

Galerijhouder

Vanzelfsprekend was duizendpoot Van Hecke actief als galerijhouder en ook hier hoorde gebruikelijk de uitgave van een tijdschrift bij. In de jaren 20 (the roaring twenties/ de dulle jaren twintig) schoten de galerijen en de kunsttijdschriften als paddenstoelen uit de grond. In zekere zin zijn zij de voortzetting van de catalogi en geschriften die Brussel kenmerkten vóór de Eerste Wereldoorlog (*Les XX*, *La Libre Esthétique*, *Van Nu en Straks* ...) en waarover Eric Min een schitterend boek heeft geschreven.

» Eric Min, 'De eeuw van Brussel. Biografie van een wereldstad 1850-1914', Bezige Bij

Een van de belangrijke kunstgalerijen was *Sélection*, Atelier d'Art contemporain, de galerie die Paul-Gustave van Hecke, André de Ridder en Gust de Smet in juli 1920 in Brussel geopend hadden. Deze galerie gaf het gelijknamige tijdschrift *Sélection* uit. Aanvankelijk was het niet meer dan een catalogusachtig, geïllustreerd kunstblaadje van 16 bladzijden dat overzichten en beschouwingen bevatte bij de tentoonstellingen in de galerie *Sélection*, Atelier d'Art contemporain. Vooral door toedoen van de onvermoeibaar gedreven De Ridder zou het blad tot een belangrijk kunsttijdschrift uitgroeien en een van Van Heckes succesvolste initiatieven worden. Tot 1927 bleef het als tijdschrift bestaan, met later, tot 1933, monografieën over hedendaagse modernisten.

Variétés en surrealisme

In 1928 richtte Van Hecke de galerie L'Époque op, waarvan hij de dagelijkse leiding toevertrouwde aan E.L.T. Mesens, bekend als dadaïst, aan wie Mu.ZEE enkele jaren geleden een tentoonstelling wijdde. Enkele maanden later, in mei 1928, verscheen het eerste nummer van *Variétés. Revue mensuelle illustrée de l'esprit contemporain*, dat bleef bestaan tot april 1930. *Variétés* was een rijk geïllustreerd maandblad waarin aandacht werd besteed aan zowat alles wat de toenmalige lezer die mee was met zijn tijd, kon boeien. In het eerste nummer vinden we bijvoorbeeld een Franse vertaling van Van Ostaijens 'Alpenjagerslied' (met tekeningen van James Ensor en Joseph Cantré). In *Variétés* blijkt duidelijk Van Heckes belangstelling voor nieuwe kunstuitingen als film en fotografie. Voorts waren er besprekingen van boeken, grammofoonplaten, concerten en tentoonstellingen.

Van *Variétés* werden van mei 1928 tot april 1930 24 nummers en één bijzonder nummer buiten reeks uitgegeven. Met dit vooruitstrevende kunsttijdschrift werden naast een reeks unieke fotografische beelden, ook de abstracte kunst, dada en het surrealisme in België gelanceerd. Zo werden in *Variétés* zowel foto's, fotogrammen als fotomontages opgenomen van toonaangevende kunstfotografen als Eugène Atget, Berenice Abbott, André Kertész, Germaine Krull, László Moholy-Nagy, Eli Lotar, Michel Seuphor, Maurice Tabard, E.L.T. Mesens, Sasha Stone, Man Ray en anderen. Ieder nummer van *Variétés* bestond uit twee gepagineerde tekstdelen waartussen een niet-gepagineerd beelddeel opgenomen was.

➤ Michel Seuphor

➤ E.L.T. Mesens

➤ René Magritte

Zowel in zijn tentoonstellingen in L'Époque als in *Variétés* valt Van Heckes toenemende belangstelling voor het surrealisme op, wat uitmondde in een speciaal nummer *Le surréalisme en 1929* dat in mei 1929 verscheen. Vermeldenswaard is in dit verband ook Van Heckes relatie met René Magritte, met wie hij al vanaf 1924 samenwerkte. Eerst liet hij Magritte reclametekeningen maken voor Couture Norine en later promoveerde en verkocht hij Magrittes werk in binnen- en buitenland. Andere Belgische surrealistena, zoals Paul Delvaux en Marcel Mariën, konden ook op zijn steun en waardering rekenen.

Van 1930 tot 1967

Zijn kunstgalerijen konden de crisisjaren niet overleven. De economische crisis die in het begin van de jaren 30 hevige woedde, noopte Van Hecke eerst om L'Époque over te laten aan Le Centaure en vervolgens *Variétés* op te doeken. Toch bleef Van Hecke zich in de eerste plaats als couturier beschouwen. In 1933 ging hij over tot een vrijwillige openbare verkoop van zijn indrukwekkende privéverzameling om op die manier Couture Norine van de ondergang te redden, wat ternauwernood lukte, zodat het modehuis uiteindelijk tot 1952 kon blijven voortbestaan.

In de crisisjaren dertig zou hij opnieuw als journalist gaan werken. Bij het Gentse dagblad *Vooruit* werd hij verantwoordelijk voor een rubriek 'Geestesleven' waar hij volledig instond voor film en fotografie. Later werd hij directeur van de krant.

In 1949 contracteerde Franz Hellens, de directeur van het casino van Knokke, Van Hecke voor de organisatie van een filmfestival in Knokke. Van Hecke beschikte over een uitgebreid netwerk in de foto- en filmwereld, werd directeur-generaal van de Belgische tak van de Cinémas Pathé en runde in Brussel twee cinemazalen. De belangstelling voor foto en film bestond bij Van Hecke al vóór de Tweede Wereldoorlog. Hij was een van de eersten om film als 'zevende kunst' te beschouwen. Zoals op het terrein van letterkunde, blonk hij ook hier uit door het oprichten van tijdschriften en het opstellen van publicaties, tot aan zijn overlijden in Elsene, in 1967.

Over *Variétés*

Aan *Variétés*, het bijzonder belangrijke kunst- en avant-gardetijdschrift van Van Hecke, werden onlangs enkele mooie tentoonstellingen en een prachtige catalogus gewijd. De catalogus *Variétés, revue d'avant-garde ... La collection de l'Amsab révélée* werd opgesteld in het kader van de Rencontres de la photographie d'Arles, van 1 juli tot 22 september 2019. De catalogus bevat foto's die in de archieven van *Vooruit* zijn teruggevonden, zeer waarschijnlijk meegebracht door Van Hecke toen hij in de jaren 30 opnieuw aan de krant verbonden werd. Wellicht waren het foto's die hij niet had opgenomen in de verschenen nummers van *Variétés*, maar die hij misschien later nog dacht te gebruiken of waaraan hij toch zeer gehecht was. Dat deze foto's toegankelijk zijn gemaakt in de catalogus, is een bijzonder waardevolle bijdrage aan de geschiedenis van het modernisme in de Belgische kunst.

De tentoonstelling zelf werd in Gent iets vroeger gepresenteerd, van 30 november 2018 tot 16 februari 2019, onder de titel 'Variétés (1928-1930)', met fotografie uit de AMSAB-ISG-collectie, een samenwerking van Vandenhove-Centrum voor Architectuur en Kunst- Universiteit Gent en AMSAB, het instituut voor sociale geschiedenis.

Jacques Mertens

Beaufort: de blijvers

IVARS DRULLE (LETLAND), 'I CAN HEAR IT', BEAUFORT 2012

Staal, brons, beton, 2 x 1300 cm x 400 cm

Strand ter hoogte van Hotel Belle Vue, Zeedijk 300, 8434 Westende

➤ Ivars Drulle, 'I can hear it', Beaufort 2012

Het werk van Drulle omvat zowel grote installaties als miniatuurfiguurtjes. Zijn werken zijn verhalend en putten zowel uit de recente geschiedenis als uit het leven van alledag. 'I can hear it' bestaat uit twee enorme stalen hoorns (dertien meter lang). Bij het uiteinde zit een vrouw die naar het geluid van de zee luistert. Naast haar is een plaats vrij voor de bezoeker.

➤ Ivars Drulle

➤ Grand Hotel Belle Vue

➤ Ivars Drulle, 'I can hear it', Beaufort 2012

De kleding van de vrouw verwijst naar de Art Nouveau-stijl en de Belle époque, de tijd dat het Grand Hotel Belle Vue gebouwd werd van 1909 tot 1911. Na het Westend Hotel in het centrum werd een tweede zeedijkhotel gebouwd. De architect was Octave Van Rysselberghe (broer van Theo). Het was een vooruitstrevende constructie waarbij een skelet van beton werd bekleed met natuurstenen platen. Het is dankzij deze constructie dat het de verwoesting van WO I doorstaan heeft. Het hotel omvatte 120 kamers, 2 liften, 16 baden met warm water en een dakterras.

De twee hoorns zijn gebaseerd op een militair instrument. Voor de invoering van de radar werden grote hoorns gebruikt om het geronk van vijandelijke vliegtuigen op te vangen. Van de bezoekers verwacht de kunstenaar interactie met zijn objecten - erin rondwandelen, ze aanraken, luisteren en observeren. Het kunstwerk geeft de toeschouwer de kans even uit de drukte van alledag te stappen en volledig één te worden met de natuurlijke kracht van de zee

Lieve Malfroot

Het Spilliaert Huis

'NU OF NOOIT !'

DE GROTE VERWACHTINGEN VAN LÉON SPILLIAERT VOOR HET JAAR 1921

27.03.2021 – 06.06.2021

GASTCURATOR: LIEVEN VAN DEN ABBEELE

Meer info: Pro Luce nr. 85, p. 11 en op de website www.hetspilliaerthuis.be

Stadsmuseum

OOSTENDE EN HET KONINGSHUIS

17.10.2020 – 31.08.2021

De expo loopt nog tot eind augustus. **Gratis toegang voor de Vrienden van Mu.ZEE.** Meer info: Pro Luce nr. 85, p. 7 onderaan

» 'Huize Louise-Marie', Langestraat 69

In het Stadsmuseum, Langestraat 69, loopt nog tot eind augustus 2021 de tentoonstelling 'Oostende en het koningshuis'. Het pand, een herenhuis uit 1780, werd in 1834 als koninklijke residentie ter beschikking gesteld van de eerste Belgische koning en koningin, Leopold I en zijn vrouw Louise-Marie d'Orléans. Het gebouw, met een gelijkvloers en twee verdiepingen, bezit helemaal boven een belvédère, met toen nog uitzicht op de haven en de zee.

Louise-Marie (1812-1850) was de oudste dochter van Louis-Philippe d'Orléans die van 1830 tot 1848 koning van Frankrijk was. In 1832 werd ze uitgehuwelijkt aan de veel oudere Leopold van Saksen-Coburg (1790-1865) die op 21 juli 1831 officieel was ingehuldigd als koning van België. Het huwelijk was een zuiver politiek arrangement om de relatie met Frankrijk te verbeteren. Louise-Marie moest, dik tegen haar zin, op twintigjarige leeftijd haar gelukkige jeugd inruilen voor een ongelukkig huwelijk. Dat verhaal vertelt ze in een video op de eerste verdieping van het Stadsmuseum, in een hokje naast haar sterfkamer.

Ze was niet de eerste vrouw van Leopold I. Die was, als Duitse prins, in 1816 getrouwd met de Engelse kroonprinses Charlotte. Helaas was dit gelukkige huwelijk van zeer korte duur, omdat Charlotte in 1817 in het kraambed stierf, na een doodgeboren zoon gebarnd te hebben.

Het gearrangeerde huwelijk met Louise-Marie vond plaats in de kapel van het kasteel van Compiègne, tijdens een gemengde huwelijksceremonie: katholiek voor Louise-Marie, protestants voor Leopold I. Ze ontmoetten elkaar pas voor het altaar.

De jonge Louise-Marie kwam, na het bruisende Parijs en haar gelukkige verblijf in Versailles, terecht in het kille kasteel van Laken, waar ze wel probeerde te aarden, maar enige genegenheid voor Leopold kon ze niet opbrengen, en vice versa. Leopold I betrok haar niet als een volwaardige koningin bij de officiële verplichtingen, waardoor ze als koel en afstandelijk overkwam. Ook vernederde hij haar door er diverse maîtresses op na te houden. Louise-Marie beklagde zich in haar dagelijkse brieven aan haar moeder, koningin Marie-Amélie, die laconiek reageerde: "Maar meisje toch, het is je lot, sticht een gezin." Die dagelijkse brieven aan haar moeder zijn in 2015 uitgegeven bij Jourdan, verzameld door Hippolyte d'Ursel als 'Lettres intimes de Louise d'Orléans'.

De raad van haar moeder was inderdaad het beste wat Louise-Marie kon overkomen: een gezin stichten. Ze overwon haar tegenzin tegen 'Mon vieux', zoals ze de 22 jaar oudere Leopold I noemde, en baarde vier kinderen: Louis-Philippe/Lodewijk-Filips (1833-1834, die nauwelijks een jaar leefde), Leopold II (1835-1909, de tweede koning der Belgen), Philippe/Filips (1837-1905, de vader van Albert I) en Charlotte (1840-1927, de ongelukkige weduwe van de in 1863 in Mexico vermoorde Maximiliaan van Oostenrijk).

Haar kinderen waren haar grootste geluk. Met hen bracht ze zoveel mogelijk tijd door in Huize Louise-Marie, zoals het herenhuis in de Langestraat genoemd werd. Oostende was toen nog niet de mondaine badstad die haar zoon Leopold II ervan maakte, maar een eenvoudige vissersplaats met vestingwallen. Louise-Marie ging er zelfs baden in zee, voordat het een modeverschijnsel werd. In 1849 ging haar gezondheid sterk achteruit en verhuisde ze definitief naar Oostende om er op krachten te komen, zo hoopte ze toch. Haar moeder kwam er haar gezelschap houden. Haar vader had tijdens de Revolutie van 1848 met zijn gezin naar Engeland moeten vluchten, waar hij een paar maanden voor zijn dochter in 1850 stierf.

Speciaal voor Louise-Marie werd in de ruimte van de wenteltrap naar de belvédère een katrol met touw aangebracht, zodat ze met een mand naar boven kon worden gehesen om van het uitzicht te genieten. Zelf was ze te zwak geworden om de trappen te bestijgen.

Op 11 oktober 1850 overlijdt ze in de voorkamer op de eerste verdieping van de Langestraat, vermoedelijk aan tuberculose. Ze was amper 38 jaar oud. Volgens haar wens werd ze niet begraven in Oostende, maar werd haar lichaam per trein overgebracht naar Brussel. Daar werd ze bijgezet in de crypte van de kerk van Laken, die vanaf dan de officiële begraafplaats zal worden van de Belgische koninklijke familie.

» Praaigrav in de Sint-Petrus- en Pauluskerk

Toch zal Oostende haar overlijden gedenken met een monumentaal praaigrav in de zeshoekige, neogotische kapel achter in de tussen 1899 en 1905 gebouwde Sint-Petrus- en Pauluskerk. Het praaigrav is gebeeldhouwd in wit carrara marmer door Charles August Fraikin en werd ingehuldigd in 1859. Het bevond zich oorspronkelijk in de crypte van de Sint-Pieterskerk en bleef gespaard bij de brand die de Sint-Pieterskerk in 1896 verwoestte.

Femke Simonis

De keuze van ... Giedo Vanhoecke

'VISSERSWEDUWE', JAN DE CLERCK

Ik ken Jan De Clerck zeker 70 jaar. Hij was klant in de zaak van mijn ouders waar hij wekelijks zijn 'fijnschildersmateriaal' aankocht. Ik tekende graag en kreeg het voorrecht dat hij me elke week een tekenopdracht gaf, die hij daarna van commentaar en tips voorzag. Net als de meeste artiesten was hij gehuld in een wijde kapmantel en droeg een statige hoed. Ik onthoud vooral zijn warm menselijk voorkomen en vriendelijke lach. Als hulde aan Jan De Clerck kies ik voor 'Vissersweduwe'. Een blik op het werk is voldoende om voeling te krijgen met het leed van deze vrouw.

De weduwe staart in het niets en haar blik op oneindig geeft mij het gevoel dat ze berust in haar situatie, niettegenstaande de ontmoediging en droefheid die zij wellicht moeilijk een plaats kan geven. Haar lot is gekoppeld aan haar visser, maar is ook het lot van duizenden vissersvrouwen die haar voorgingen. Als de geliefde man, vader, lief de thuishaven niet meer binnenvaart, verdwijnt alle hoop. In die ene traan die langs haar wang druppelt, ligt haar wereld van berusting en verdriet gekapseld. Voor mij symboliseert deze quasi onzichtbare traan ook het leed van de hele vissersgemeenschap.

Jan De Clerck was een meester in 'striptisme': het verlevendigen van beeld in een veelkleurig lijntjespatroon dat doordacht opgebouwd is. Hij zat op dezelfde golfengte als Signac en Seurat, beiden aanhangers van het pointillisme en tachisme. Hij koketteert met zwakke en wazige tinten die op het canvas sfeer creëren maar door die wazige tinten in bepaalde zones te accentueren en bonter te kleuren levert het geheel intense maar gedempte kleurnuances op. De grote halsdoek van de weduwe is opmerkelijk in felle en donkerder tinten geschilderd waardoor haar broosheid extra benadrukt wordt. 'Vissersweduwe', olie op canvas, dateert van 1918 en meet 73x103 cm. De familie De Clerck was gedurende WO I in exil in Surrey (Engeland). Misschien gaven oorlogsbeelden Jan De Clerck dat drukkende en weemoedige gevoel dat ontegensprekelijk tot uiting komt in veel van zijn werken, en zeker in 'Vissersweduwe'.

De keuze van ... Doris Klausing

'DE STAKING', JAMES ENSOR Papier 67,5 x 34 cm

Een keuze maken om een recensie te schrijven is niet eenvoudig. Uit een grote waaier aan werken, gerelateerd aan een Oostends kunstenaar, koos ik 'De Staking' van James Ensor. Niet evident want het werk is amper gekend maar als Oostendse voel ik mij verplicht om de historische waarde van 'De Staking' te belichten. Getekend op zes velletjes dun papier illustreert James Ensor de vissersrevolte als een - excuses voor de term - striptekenaar. Het werk dateert van 1888 en schetst de Vissersopstand van augustus 1887. In datzelfde jaar creëerde de meester ook 'De Intocht van Christus te Brussel'. De jonge James, 28 jaar, had

voeling met het vissersmilieu waar armoede, analfabetisme en drank dagelijkse ingrediënten waren. Hoogstwaarschijnlijk volgde hij de opstand vanop afstand. In datzelfde jaar ontwierp hij een zink-ets, 'De Gendarmen', een werk dat hij in 1892 in olieverf schilderde. 'De Staking' daarentegen is getekend met delicate materialen: houtskool, potlood en pastel en na meer dan 130 jaar zijn de kleuren nog redelijk fel. Dit delicate werk verdwijnt uit voorzorg tegen 'verwelking' telkens voor tien jaar in de lades van het KMSKA. Toch was deze uitzonderlijke tekening 120 dagen lang te bewonderen in Mu.ZEE, tijdens de expo 'Dromen van Parelmoer'. Het is een amalgaam aan duidingen en linken die verwijzen naar de rauwe werkelijkheid van de vissersopstand. Ensor houdt ons een spiegel van het stadsbewind voor en stelt het terreurbeleid van gendarmen en burgerwachters aan de kaak. Centraal, een visser met ontbloot bovenlijf als symbool van machteloosheid: 'Schiet uus moa doad, we moeten toch creperen van den hoenger.' Gendarmen en soldaten die mensen duwen, intimideren en vissersvrouwen over de grond sleuren, vullen een groot deel van de tekening. Het huizenblok met de fronttekst 'In het luuzengevecht' is een link naar de krappe behuizing van vissersgezinnen waar ruzies en drank de hoofdmoot vormden. De grote koepel illustreert het Kursaal, het ontmoetingspunt van de beau monde. Britse en Belgische vlaggen kruisen de degens, een metafoor voor de strijd om het

behoud van eigen visrechten op zee. Via een lier wordt een mand met vrouw omhoog getakeld, waarschijnlijk koningin Louise-Marie die in haar residentie niet zelfstandig naar boven kon. De veroemde Engelse vis, uitgespuwd door de cafégangsters van Estaminet De Zeevogel vertolken de oorzaak van de opstand, nl. de verkoop van goedkope Engelse vis ten nadele van onze eigen vissers. Uiterst rechts houdt de burgerwacht, met hondje aan de leiband en uitgedost in een mooi uniform, zich paraat (?). Het volk schimpte op de burgerwacht die voor hen meer weg had van een operetteleger, maar niettemin volgde de burgerwacht de bevelen van hogerhand op en schoot tot elke prijs op de vissers. Kenmerkend voor het werk van Ensor uit deze periode is het ronde luikje in de rechterbovenhoek: een rechter die neerbuigend kijkt op de menigte.

Het werk was politiek geladen en is tevens een aanklacht tegen het ambigue beleid van Oostende, net als 'De Gendarmen'. Is het werk van grote artistieke waarde? 'De Staking' is vooral een tijdsdocument, een vergrootglas op het verleden maar het is en blijft een 'Ensor'. Het toont tevens de curve van het groeiproces van een kunstenaar die conflict, onderdrukking en protest niet uit de weg gaat. Zijn toenmalig werk staat haaks op zijn fantasiewereld die later zijn visitekaartje werd. Léon Spilliaert legt met 'La grève Nationale' ook het accent op de vissersopstand. Mijn fascinatie voor zijn werk is natuurlijk verweven met de geschiedenis van Oostende en getekende documenten geven net dat extraatje om alles een plaats te geven

Varia

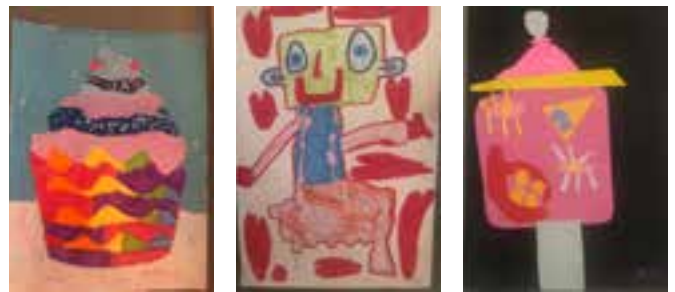
Ada aan het werk

KLEINE KUNSTENAARS EN CORONA: IN DE MARGE VAN 'BEHIND THE GLASS'

Mijn kleindochter Ada houdt van tekenen en schilderen. Ze gaat op woensdag ook naar de stedelijke academie. En thuis behoort tekenen en schilderen tot haar favoriete bezigheden. Bij het begin van de eerste lockdown, toen de scholen gesloten waren en een bezoek van oma niet toegelaten was, besloot Ada het raam van hun huis in de Frans Musinstraat om te vormen tot een 'kunstgalerij'. In maart kwam een reuzegroot schilderij met als thema 'de lente' aan het raam. De burens vonden dat wel leuk en oma mocht vanaf de straat het reuzekunstwerk bewonderen. Toen volgden ook de zomer, de herfst en de winter. En je kan duidelijk zien dat ze fan is van Mondriaan! En jong geleerd is oud gedaan.

Het is fijn om te zien hoe kunst ook in moeilijke tijden een beetje troost biedt.

Sonja De Craemer

V.l.n.r.: 'Picasso', 'Robot', 'Cupcake'

Ada voor het raam met de tentoonstelling

EXPO 'ONZE IJSLANDVISSERS'

In de Venetiaanse Gaanderijen kunt u van 26 juni tot en met 7 november 2021 de erfgoedtentoonstelling over de IJslandvisserij bezoeken. Het is een tak van de visserijgeschiedenis die zeer tot de verbeelding spreekt omwille van het heroïsche aspect, de gevaarlijke en avontuurlijke lokroep van de zee en de bittere noodzaak om te overleven. 'Onze IJslandvissers' legt het erfgoed en de ziel van onze visserscultuur in Oostende vast en brengt met een diep respect een ode aan de vissers die er nog zijn en voor de velen die er zijn geweest.

➤ Faskrudsfjord, collectie Navigo, 'IJslandvissers in de Faskrudsfjord', 1908

De IJslandvaart werd vanaf de zeventiende eeuw uitgevoerd met traditionele zeilvissloepen, vanuit Noord-Frankrijk. Aange trokken door grote voorschotten, avances, monsterden ook Vlaamse vissers aan in Duinkerke en Gravelines. Zo waagden honderden vissers elk jaar hun leven voor de jacht op de gegeerde kabeljauw in de ijskoude wateren rond IJsland. De kabeljauwcampagne besloeg zes maanden. De vissers deden er gemiddeld twee weken tot soms een maand over om IJsland te bereiken. Door de opkomst van de stoomschepen en het gebruik van ijs als bewaarmiddel voor de vangst aan boord verplaatste het zwaartepunt van de kabeljauwcampagne zich naar Oostende. De oversteek duurde nog maar vier dagen en er werd het jaar rond op IJsland gevaren. Deze grotere campagnes naar IJsland waren van grote betekenis voor Oostende-vissersstad. In de jaren 1970, amper vijftig jaar geleden, kwam er aan dit vissersavontuur een einde. De O.129 Amandine staat symbool voor de Europese IJslandvaart en werd in 1995 als laatste Oostends schip uit de vaart genomen. Hiermee viel definitief een doek over de IJslandvisserij.

➤ Begraafplaats Faskrudsfjord, 1908. De menselijke en materiële verliezen op de IJslandvaart waren aanzienlijk: afhankelijk van de weersomstandigheden vergingen elk jaar minstens vijf vaartuigen en keerden tientallen vissers na de zomer niet naar huis terug. In de baai Faskrudsfjord hadden de Fransen een eigen ziekenhuis, kapel en kerkhof. Op de begraafplaats liggen ook Vlaamse vissers begraven.

De expo 'Onze IJslandvissers' brengt tientallen historische foto's en objecten uit private en museale collecties met de beste beelden die ooit van en door de Belgische vissers gemaakt werden. Deze expo is er een van, voor en door vissers: elk object brengt een persoonlijk verhaal. Journalist Martin Heylen gaat als een bewonderende observator op zoek naar kleurrijke verhalen en nooit eerder gehoorde anekdotes van Oud-IJslandvissers. Zo krijgen de bezoekers van de expo een beeld van de bewogen geschiedenis van de visserij en een nostalgische kijk bij de visser thuis. Tegelijkertijd kijkt fotograaf Stephan Vanfleteren deze vissers in de ogen wat resulteert in een intrigerende portrettenreeks. De collectie van de beroemde Oostendse fotograaf Maurice Antony gunt ons een unieke historische blik op de IJslandvisserij.

Curator van de tentoonstelling is mevrouw Ineke Stevens, tevens conservator van Navigo, het Nationaal Visserijmuseum in Oostduinkerke. De toegang bedraagt voor volwassenen 5 euro. De Vrienden Mu.ZEE genieten het reductietarief van 2,50 euro. Kinderen tot 18 jaar krijgen gratis toegang. De tentoonstelling is dagelijks geopend van 14.00 tot 18.00 uur; op zondag ook van 10.00 tot 12.00 uur. Door de coronamaatregelen bent u verplicht te reserveren via www.oostende.be/cultuur.

Martine Meire
ondervoorzitter

➤ Stapelen in het ruim. Na het gutten van de vis, werd de vangst kop aan staart ondergebracht in het visruim, mooi gesorteerd op lagen ijs.

MU.ZEE SLUIT EVEN DE DEUREN

Na het onzalige coronajaar 2020 begint Mu.ZEE hoopvol aan 2021 met een herinrichting van de museale ruimten om meer nadruk te leggen op de eigenheid van de collectie en het museum. Mu.ZEE zet zijn collectie opnieuw in de kijker in een uitgepuurd gebouw. De kunstcollectie van Mu.ZEE is samengesteld uit werken in eigendom van de Vlaamse Gemeenschap en de stad Oostende, aangevuld met recente aankopen door Mu.ZEE zelf. Alles samen gaat het om meer dan 7.500 kunstobjecten. Tot deze collectie behoren ook de schenkingen van de Vrienden van Mu.ZEE, nu reeds een 40-tal kunstwerken. Eind 2020, ter gelegenheid van het 30-jarig bestaan, schonk onze vereniging het museum opnieuw een werk van Léon Spilliaert: 'Portret van Mejuffrouw Simonne Kremer'. De collectie wordt bewaard in een professioneel depot dat zich in het museum zelf bevindt en aan de strengste eisen op het gebied van veiligheid en klimaatbeheersing voldoet. U kon uitgebreid lezen over de depotwerking in Pro Luce nr. 85, in de rubriek 'De keuze van Bart Plasschaert' op pagina 6 en 7. Net uit dit rijke depot wil het museum nu putten voor een hernieuwde focus op de kerntaak en missie: het tonen van kunst uit België tussen 1880 en nu, in aangepaste museumruimten.

➤ **Overhandiging schenking van de Vrienden aan Mu.ZEE op 17 december 2020, in aanwezigheid van voorzitter Jacques Mertens, erevoorzitter Bart Plasschaert, ondervoorzitter Martine Meire en Algemeen Directeur Dominique Savelkoul. © Els Verhaeghe**

Door zijn verleden als grootwarenhuis biedt het gebouw geen ideale museuminfrastructuur. De indeling is erg gefragmenteerd en vraagt bij tijdelijke tentoonstellingen telkens heel wat wijzigingen. Om hieraan te verhelpen wordt de Ensor- en Spilliaertvleugel afgebroken en naar een hogere verdieping verplaatst, aangevuld met werken van tijdgenoten uit het rijkgevlude depot. De tijdelijke tentoonstellingen zullen een plaats krijgen op de gelijkvloerse verdieping. De eerste en tweede verdieping van het hoofdgebouw worden zoveel mogelijk in hun oorspronkelijke brute schoonheid hersteld.

Deze werkzaamheden zullen een aantal maanden in beslag nemen waardoor Mu.ZEE de deuren moest sluiten op maandag 18 januari 2021 om opnieuw open te gaan op 1 juni 2021.

EEN NIEUWE KIJK OP MU.ZEE: VANAF 1 JUNI 2021! EEN FASCINERENDE COLLECTIE IN EEN ICONISCH GEBOUW.

Sinds 18 januari is Mu.ZEE gesloten, maar iedereen kijkt reeds reikhalzend uit naar 1 juni: dan openen de museumdeuren opnieuw. Een nieuw intrigerend verhaal met de collectie in de hoofdrol. De vaste Mu.ZEE-collectie is een fascinerende verzameling van ideeën, beelden, objecten, illustraties, films en schilderijen van topkunstenaars die verbonden zijn met de Belgische kunstgeschiedenis, van 1880 tot vandaag. Een collectie boordevol kwaliteit waar ook wij, Vrienden van Mu.ZEE, trots op mogen en moeten zijn. Eentje met internationale allure, als je kijkt naar het succes van de recente bruiklenen richting Nice, London, Berlijn en Parijs. Er wordt met man en macht gewerkt in alle afdelingen van het museum, op naar 1 juni. Het schrijven van het nieuwe verhaal zit in een eindfase: we hopen dit in een nabije toekomst te kunnen delen met u. Voor nu kunnen we alvast een tipje van het museumprogramma najaar 2021 – voorjaar 2022 oplichten.

Permanente presentatie

Vanaf 1 juni 2021: **De collectie**

Tentoonstellingen

01.06.2021 – 29.08.2021

Olivia Hernaiz – Enter: La Eternal Juventud (De eeuwige jeugd)

In deze tentoonstelling gaat Olivia Hernaiz op zoek naar de manier waarop cultureel erfgoed, nationale identiteit en geheugen een invloed hebben op het individu.

04.07.2021 – 16.01.2022

Maarten Vanden Eynde: Gravend naar de toekomst

Het oeuvre van Maarten Vanden Eynde onderzoekt het verband tussen het economische groeimodel en de achteruitgang van de Aarde. De tentoonstelling presenteert zijn praktijk van 2000 tot 2020. (publicatie reeds beschikbaar via de Museumshop)

05.02.2022 – 16.06.2022

België-Argentinië: Trans-Atlantische Modernismen

Deze tentoonstelling brengt verrassende artistieke linken tussen België en Argentinië in de eerste helft van de 20e eeuw. Deze tentoonstelling maakt deel uit van een uitgebreid onderzoek aan de afdeling Kunstwetenschappen van de KU Leuven. (publicatie reeds beschikbaar via de Museumshop)

02.07.2022 – 27.11.2022

Joris Ghekiere: Reizen op papier

De Belgische kunstenaar Joris Ghekiere (1955 – 2016) was een gepassioneerd reiziger. Tijdens zijn talrijke en vaak lange tochten zette hij zijn indrukken en gedachten op papier. Gaandeweg creëerde de kunstenaar als het ware een mobiel atelier en werkte zo aan een rijk corpus van werken op papier. Mu.ZEE krijgt een primeur: een groot deel van de werken werd nog nooit getoond.

PRO LUCE

Lidmaatschap

Jeugd (tot 22 jaar):	15 euro
Individueel lid:	28 euro
Gezin, samenlevingstarief:	45 euro
Steunend lid:	50 euro
Beschermend lid:	150 euro

Inlichtingen bij de penningmeester Joël Nieuwenhuyse (tel. 059 80 30 61)

Redactieraad

Jacques Mertens (voorzitter), Willy Bosschem, Johan De Vylder, Martine Meire, Valère Prinzie, Femke Simonis (redactiesecretaris).

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdrage.

Logo en emblemata: Willy Bosschem

Druk: Lowyck, Archimedesstraat 53, 8400 Oostende
T 059 33 33 99, info@lowyck.com

Fotoverantwoording: Valère Prinzie

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad van 26 juli 1990 (Nr. 11538) en aangepast in het nr. van 15 juli 1999 (Nr. 10699), gewijzigd in het kader van de wet op de v.z.w.'s op 15 januari 2005, gewijzigd op 21 februari 2009 (Nr.11533), op 22 februari 2014, op 8 augustus 2016 en op 9 november 2016.

Deze vereniging is aangesloten bij de "Federatie van Vrienden der Musea van België" en bij de "Cultuurraad Oostende".

Maatschappelijke zetel: p.a. Jacques Mertens, voorzitter
Léon Spilliaertstraat 83, 8400 Oostende

Secretariaat: Johan Van Roose, Romestraat 11, 8400 Oostende
johan.vanroose@muzee.be of 0497 59 55 76

Penningmeester: Joël Nieuwenhuyse, jnieuwenhuyse@telenet.be

Bankrelatie Vrienden Mu.ZEE
p.a. Albatrosstraat 10, 8400 Oostende
IBAN: BE16 0012 0908 3374, BIC: GEBABEBB
Ondernemingsnummer: 0443073531

↳ Raampartij Anglicaanse kerk, © Natalie Luys

De foto van de raampartij van de Anglicaanse kerk is genomen door de Oostendse fotografe Natalie Luys. Luys (1977) is een vrouw van weinig woorden die haar foto's liever voor zich laat spreken. Ze ontdekte fotografie nog in het analoge tijdperk als amateur, maar de jarenlange ervaring en de vele opdrachten in de fotoclub Fotoateliertje maakten van haar een fotografe met een uitstekend oog. Geboren en getogen in Oostende, legt zij met trots haar stad vast op de gevoelige plaat. Zij stelde reeds tentoon in de Nieuwe Gaanderijen, verzorgde de fotografie van de brochure 'Poëziewedstrijd van de stad Oostende 2013-2014' en duikt als freelancer vaak op in brochures van de stad Oostende.

Martine Meire,
ondervoorzitter

iedere dag open
van 9.00u tot 23.00u
keuken open tot 23.00u

Hendrik Serruyslaan 18 A
8400 Oostende

Reservaties & info
0496 25 84 88
cultuurcafe@degrotepost.be

Alfons Pieterslaan 90-92
8400 Oostende
Tel. 059 70 40 54
Fax 059 70 67 72
a.vanschoote@vanschoote.be